

2015

HISTORY

Full Marks : 100

Pass Marks : 30

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

1. Answer the following questions :

তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখা :

- (a) Who wrote *Further Excavations at Mohenjo-daro*?
Further Excavations at Mohenjo-daro কোনে লিখিছিলে ?
- (b) Who is known as 'Father of Indian Archaeology'?
 'ভাৰতীয় পুৰাতত্ত্ববিজ্ঞানৰ পিতৃ' বুলি কাক জনা যায় ?
- (c) Who was the mother of the Kauravas?
 কৌৰৱসকলৰ মাতৃ কোন আছিল ?
- (d) Where is the Dargah of Ajan Pir situated?
 আজান পীৰৰ দৰগাহ ক'ত আছে ?
- (e) Who was the first President of Assam Association?
 অসম এচ'চিয়েছনৰ প্ৰথম সভাপতি কোন আছিল ?
- (f) Name the author of *Rihla*.
 'ৰিহ্লা' গ্ৰন্থৰ ৰচক কোন আছিল ?
- (g) What does 'Zimma' mean?
 'জিম্মা' মানে কি ?
- (h) Name the town built by Krishnadeva Raya near Vijayanagara in memory of his mother.
 নিজৰ মাতৃৰ স্মৃতিত কৃষ্ণদেৱ ৰায়ে বিজয়নগৰৰ ওচৰত সজোৱা নগৰখনৰ নাম কি ?
- (i) Who introduced the Permanent Settlement in Bengal?
 বঙ্গদেশত চিৰস্থায়ী বন্দৰস্ত কোনে প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল ?
- (j) Who were the Jotedars?
 'জোতদাৰ'সকল কোন আছিল ?

(k) Who gave the slogan 'Do or Die'?

‘কৰা বা মৰা’ স্লোগানটো কোনে দিছিল ?

(l) Who was the writer of the song 'Sare-Jahan-Se Accha'?

‘চাৰে-জাহাঁ-সে অচ্ছা’ গানটোৰ ৰচক কোন আছিল ?

2. Write on/Answer the following in brief :

2×12=24

তলত দিয়াবোৰৰ চমুকৈ লিখা/উত্তৰ দিয়া :

(a) Two subsistence strategies of the people of Harappa

হৰপ্পাৰ লোকসকলৰ জীৱন-নিৰ্বাহৰ দুটা কৌশল

(b) The Eight-Fold Path which every Buddhist is expected to follow according to Gautama Buddha.

গৌতম বুদ্ধৰ মতে অষ্টমার্গ যি প্ৰত্যেক বৌদ্ধধৰ্মী লোকে অনুসৰণ কৰিবলাগে

(c) Who were the Panch (five) Pirs? Where are their Dargahs?

পঞ্চ পীৰসকল কোন কোন আছিল ? তেওঁলোকৰ দৰগাহ ক’ত আছে ?

(d) Name two travellers whose accounts are important sources to know the social condition of Assam in the 16th and 17th centuries.

দুজন পৰ্যটকৰ নাম লিখা যি দুজনৰ বিৱৰণীৰ পৰা ষোল আৰু সোতৰ শতিকাৰ অসমৰ সামাজিক অৱস্থাৰ বিষয়ে জানিব পাৰি।

(e) Who was the author of *Sakari Feti Buranji*? Why did Kirtichandra Borbarua destroy these Buranjis?

‘চকৰী ফেটি বুৰঞ্জী’ৰ লিখক কোন আছিল ? কীৰ্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাই এই বুৰঞ্জীসমূহ কিয় ধ্বংস কৰিছিল ?

(f) Two contributions of women in an agricultural society

কৃষিজীৱী সমাজত মহিলাই আগবঢ়োৱা দুটা বৰঙণি

- (g) Two functions of Jati Panchayat
জাতি পঞ্চায়তৰ দুটা কাম
- (h) What were the four divisions of land during the period of Akbar?
আকবৰৰ দিনত কৰা মাটিৰ চাৰিটা ভাগ কি কি ?
- (i) Who was Buchanan Hamilton? What was the name of his book written on Assam?
বুচানন হেমিল্টন কোন ? অসমৰ ওপৰত লিখা তেওঁৰ কিতাপখনৰ নাম কি ?
- (j) Who was Maulavi Ahmed-ullah Shah? What was his contribution to the Mutiny of 1857?
মৌলবী আহমদ-উল্লা চাহ কোন আছিল ? 1857 চনৰ বিদ্রোহলৈ তেওঁ কি বৰঙণি আগবঢ়াইছিল ?
- (k) Two causes of the failure of the Sepoy Mutiny
চিপাহী বিদ্রোহ অসফল হোৱাৰ দুটা কাৰণ
- (l) Why did the Cripps Mission fail? State two causes.
ক্ৰিপচ মিছন কিয় সফল নহ'ল ? দুটা কাৰণ লিখা ।

3. Answer the following questions : 4×10=40

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখা :

- (a) Describe the layout of drains in Harappan city.
হৰপ্পা নগৰীৰ নলা নিৰ্মাণ প্ৰণালীৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰা ।
- (b) State four reasons why Magadha became the most powerful among the sixteen Janapadas.
ষোল জনপদৰ ভিতৰত মগধ সকলোতকৈ শক্তিশালী হোৱাৰ চাৰিটা কাৰণ উল্লেখ কৰা ।

(c) Who was Colin Mackenzie? Discuss his contribution to the history of Vijayanagara.

কলিন মেকেঞ্জি কোন আছিল? বিজয়নগৰৰ ইতিহাসলৈ তেওঁ আগবঢ়োৱা বৰঙনিৰ বিষয়ে লিখা।

(d) What were the main features of Mughal provincial administration?

মোগলসকলৰ প্ৰাদেশিক শাসনৰ মুখ্য বৈশিষ্ট্যসমূহ কি আছিল?

(e) Who were the Alvares and Nayanars? What were their attitudes towards caste?

আলবাৰ আৰু নয়নাৰসকল কোন আছিল? জাতি সম্পৰ্কে তেওঁলোকৰ মনোভাব কেনে আছিল?

(f) Why is *Ain-i-Akbari* regarded as a very important historical document? Mention two of its problems.

‘আইন-ই-আকবৰী’ক কিয় অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ ইতিহাসৰ সম্বল বুলি বিবেচনা কৰা হয়? এই ‘আইন-ই-আকবৰী’ৰ দুটা আসোঁৱাহ উল্লেখ কৰা।

(g) Why did the Santhals revolt against the British?

বৃটিছসকলৰ বিৰুদ্ধে সন্ধ্যালসকলে কিয় বিদ্ৰোহ কৰিছিল?

(h) Mention four causes of discontentment of the Indian Sepoys against the British.

বৃটিছসকলৰ বিৰুদ্ধে ভাৰতীয় চিপাহীসকলৰ অসন্তুষ্টিৰ চাৰিটা কাৰণ লিখা।

(i) Why is the Dandi March regarded as one of the most important movements against the British?

বৃটিছসকলৰ বিৰুদ্ধে হোৱা আন্দোলনসমূহৰ ভিতৰত দাণ্ডি যাত্ৰাক এক অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ আন্দোলন বুলি কিয় বিবেচনা কৰা হয়?

(j) Write a short note on Quit India Movement in Assam.

অসমত হোৱা ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনৰ ওপৰত এটি চমু টোকা লিখা।

4. Read the following paragraphs carefully and answer the questions that follow :

তলত দিয়া পাঠাংশবোৰ ভালদৰে পঢ়ি চোৱা আৰু সেইমতে প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ লিখা :

(a) Neo-Ancient Civilization

Subsequently, seals were discovered at Harappa by archaeologists such as Daya Ram Sahni in the early decades of the twentieth century, in layers that were definitely much older than Early Historic levels. It was then that their significance began to be realised. Another archaeologist, Rakhaldas Bandyopadhyay found similar seals at Mohenjo-daro, leading to the conjecture that these sites were part of a single archaeological culture. Based on these finds, in 1924, John Marshall, Director-General of the ASI, announced the discovery of a new civilization in the Indus Valley to the world. As S. N. Roy noted in *The Story of Indian Archaeology*, "Marshall left India three thousand years older than he had found her." This was because similar, till-then-unidentified seals were found at excavations at Mesopotamian sites. It was then that the world knew not only of a new civilization, but also of one contemporaneous with Mesopotamia.

In fact, John Marshall's stint as Director-General of the ASI marked a major change in Indian archaeology. He was the first professional archaeologist to work in India, and brought his experience of working in Greece and Crete to the field. More importantly, though like Cunningham, he too was interested in spectacular finds, he was equally keen to look for patterns of everyday life.

Questions :

- (i) Name the two archaeologists who did commendable work in discovering a new civilization in the Indus Valley. 2
- (ii) How did the discovery of seals prove helpful to the archaeologists? 2
- (iii) What was John Marshall's contribution to Indian archaeology? 2

নব্য-প্ৰাচীন সভ্যতা

দৰাচলতে, কুৰি শতিকাৰ আগভাগত দয়াৰাম চাহানিৰ দৰে পুৰাতত্ত্ববিদে হৰপ্পাৰ যিবোৰ ভূমিস্তৰত চিল-মোহৰ আৱিষ্কাৰ কৰিছিল, নিঃসন্দেহে সেইবোৰৰ বিন্যাস প্ৰাচীন ঐতিহাসিক স্তৰবোৰ গঠনৰ বহুকাল পূৰ্বেই ঘটিছিল। বাস্তৱিকতে, তেতিয়াহে সকলোৱে এই আৱিষ্কাৰৰ গূঢ় তাৎপৰ্য উপলব্ধি কৰিছিল। আন এজন পুৰাতত্ত্ববিদ ৰাখালদাস বন্দ্যোপাধ্যায়ে মহেনজোদাৰতো একে ধৰণৰ চিল-মোহৰ পোৱাত এই ঠাইবোৰ একেটা পুৰাতাত্ত্বিক সংস্কৃতিৰ অঙ্গ বুলি এটা ধাৰণাৰ সৃষ্টি হৈছিল। এইবোৰ আৱিষ্কাৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি 1924 চনত পুৰাতাত্ত্বিক অনুসন্ধান বিভাগৰ সঞ্চালকপ্ৰধান জন মাৰ্শ্বালে সিন্ধু উপত্যকাত এটা নতুন সভ্যতাৰ সন্ভেদ পোৱা কথা সমগ্ৰ পৃথিৱীক অৱগত কৰিছিল। এছ. এন. ৰায়ৰ “দি ষ্টৰী অব ইণ্ডিয়ান আৰ্কিয়ল’জী” (*The Story of Indian Archaeology*) শীৰ্ষক পুথিত উল্লেখ কৰাৰ দৰে সঁচাকৈয়ে “মাৰ্শ্বালে (পূৰ্বতে) দেখা ভাৰতবৰ্ষখনতকৈ এতিয়া তিনি হাজাৰ বছৰৰ অধিক বয়সীয়া ভাৰতবৰ্ষ এখন (আমাক) দি থৈ গ’ল।” এছ. এন. ৰায়ৰ এনে উক্তিৰ মূলতে আছিল মেছ’পটেমিয়াৰ খনন কাৰ্যত এতিয়ালৈকে অচিনাক্ত চিল-মোহৰৰ আৱিষ্কাৰ। এতিয়াহে সমগ্ৰ পৃথিৱীয়ে জানিলে যে কেৱলমাত্ৰ এটা নতুন সভ্যতা আৱিষ্কৃত হোৱা নাই, তাতোকৈ অধিক গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় হৈছে যে এই সভ্যতা হ’ল মেছ’পটেমিয়াৰ সভ্যতাৰ সমকালীন।

প্ৰকৃতপক্ষে ভাৰতৰ পুৰাতত্ত্ব অনুসন্ধান বিভাগৰ সঞ্চালকপ্ৰধান জন মাৰ্শ্বালৰ নিয়ন্ত্ৰণে পুৰাতত্ত্ব অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত এটা ডাঙৰ পৰিৱৰ্তনৰ সূচনা দিছিল। তেওঁ আছিল ভাৰতত কাম কৰা প্ৰথমজন বৃত্তিধাৰী পুৰাতত্ত্ববিদ। গ্ৰীচ আৰু ক্ৰীটৰ খনন কাৰ্যৰ অভিজ্ঞতাৰে পৰিপুষ্ট মাৰ্শ্বালে ভাৰতত তেওঁৰ এই অভিজ্ঞতা হাতে-কামে খটুৱাইছিল। তাতোকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশটো হ’ল যে, যদিও কুনিঙঘামৰ দৰে তেওঁও কিছুমান দৰ্শনীয় বস্তুৰ প্ৰতি আগ্ৰহ প্ৰদৰ্শন কৰিছিল, কাৰ্যতঃ দৈনন্দিন জীৱনৰ চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যসমূহৰ বিষয়ে জানিবলৈ তেওঁ সমানে উৎসুক আছিল।

প্ৰশ্নসমূহ :

- (i) সিন্ধু উপত্যকাৰ নতুন সভ্যতা আৱিষ্কাৰ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ সেৱা আগবঢ়োৱা দুজন পুৰাতত্ত্ববিদৰ নাম লিখা। 2
- (ii) চিল-মোহৰৰ আৱিষ্কাৰে পুৰাতত্ত্ববিদসকলক কিদৰে সহায় কৰিছিল? 2
- (iii) ভাৰতীয় পুৰাতত্ত্বলৈ জন মাৰ্শ্বালৰ বৰঙণিসমূহ কি আছিল? 2

Or/ অথবা

'Proper' social roles

Here is a story from the Adi Parvan of the *Mahabharata* :

Once Drona, a Brahmana who taught archery to the Kuru princes, was approached by Ekalavya, a forest-dwelling Nishada (a hunting community). When Drona, who knew the Dharma, refused to have him as his pupil, Ekalavya returned to the forest, prepared an image of Drona out of clay and treating it as his teacher began to practise on his own. In due course, he acquired great skill in archery. One day the Kuru princes went to hunting and their dog, wandering in the woods, came upon Ekalavya. When the dog smelt the dark Nishada wrapped in black deer skin, his body caked with dirt, it began to bark. Annoyed, Ekalavya shot seven arrows into its mouth. When the dog returned to the Pandavas, they were amazed at this superb display of archery. They tracked down Ekalavya, who introduced himself as a pupil of Drona.

Drona had once told his favourite student Arjuna, that he would be unrivalled amongst his pupils. Arjuna now reminded Drona about this. Drona approached Ekalavya, who immediately acknowledged and honoured him as his teacher. When Drona demanded his right thumb as his fee, Ekalavya unhesitatingly cut it off and offered it. But thereafter, when he shot with his remaining fingers, he was no longer as fast as he had been before. Thus, Drona kept his word : no one was better than Arjuna.

Questions :

(i) Who was Ekalavya?	1
(ii) How did he acquire skill in archery?	2
(iii) Did Drona follow the rule of Dharmasutras when imparting the technique of archery to his students?	3

‘যথার্থ’ সামাজিক ভূমিকা

ইয়াত ‘মহাভাৰতৰ’ আদি পৰ্বৰ এটি কাহিনী সংযোজিত হৈছে :

কুৰু ৰাজকোঁৱৰসকলক ধনুৰ্বিদ্যাৰ প্ৰশিক্ষণ দিয়া দ্ৰোণাচাৰ্য নামৰ ব্ৰাহ্মণজনক একলব্য নামৰ নিষাদ তথা চিকাৰি সম্প্ৰদায়ৰ এজন যুৱকে তেওঁকো এই বিদ্যা শিকাবলৈ অনুৰোধ জনাইছিল। ধৰ্মৰ বিষয়ে যথেষ্ট জ্ঞান থকা দ্ৰোণাচাৰ্যই যেতিয়া একলব্যক শিষ্য হিচাপে গ্ৰহণ কৰিবলৈ অসম্মত হ’ল, তেতিয়া তেওঁ অৰণ্যলৈ উভতি গৈ বোকা মাটিৰে দ্ৰোণাচাৰ্যৰ এটি প্ৰতিমূৰ্তি সাজি, এই প্ৰতিমূৰ্তিটোকে তেওঁৰ গুৰু মানি নিজক নিজে ধনুৰ্বিদ্যা অভ্যাস কৰিলে ল’লে। যথাসময়ত তেওঁ ধনুৰ্বিদ্যাত অতি পাৰ্গত হৈ উঠিল। এদিন কুৰু ৰাজকোঁৱৰসকলে মৃগয়াৰ্থে আহি অৰণ্যত ঘূৰি-পৰি থাকোতে তেওঁলোকৰ কুকুৰটোৱে অকলে একলব্যৰ ওচৰ পালেগৈ। ক’লা হৰিণাৰ ছাল গাত মেৰোৱা, গাটো মলিৰে খলমা বন্ধা ক’লা নিষাদজনক শুঙি কুকুৰটোৱে ভুকিবলৈ ধৰিলে। ইয়াতে খং কৰি একলব্যই একেলগে সাতডাল কাঁড় মাৰি কুকুৰটোৰ মুখখন বন্ধ কৰি থ’লে। তেনে অৱস্থাতে কুকুৰটোৱে উভতি গৈ পাণ্ডৱসকলৰ সন্মুখত উপস্থিত হ’লত, তেওঁলোকে ধনুৰ্বিদ্যাৰ এনে অপূৰ্ব চানেকি দেখি বিচুৰ্তি খালে। ইয়াৰ পিছত তেওঁলোকে একলব্যক বিচাৰি উলিওৱাত তেওঁ নিজকে দ্ৰোণাচাৰ্যৰ শিষ্য বুলি চিনাকি দিলে।

ইতিমধ্যে, দ্ৰোণে এবাৰ তেওঁৰ প্ৰিয় শিষ্য অৰ্জুনক তেওঁৰ শিষ্যসকলৰ মাজত অপ্ৰতিদ্বন্দ্বী হ’ব বুলি বচন দিছিল। এতিয়া অৰ্জুনে তেওঁক সেই কথা মনত পেলাই দিলে। এইবাৰ দ্ৰোণাচাৰ্যই গৈ একলব্যক লগ ধৰাত তেওঁ তৎক্ষণাত তেওঁক স্বীকৃতি দি গুৰু বুলি সন্মান জনালে। এতিয়া দ্ৰোণাচাৰ্যই গুৰুদক্ষিণা হিচাপে একলব্যৰ সোঁ হাতৰ বুঢ়া আঙুলিটো বিচাৰিলে, তেওঁ বিন্দুমাত্ৰ ইতস্ততঃ নকৰাকৈ আঙুলিটো কাটি তেওঁক উচৰ্গা কৰিলে। কিন্তু এই ঘটনাৰ পিছত একলব্যই যেতিয়া বাকী আঙুলিকেইটাৰ সহায়ত কাঁড় মাৰিলে তেতিয়া সেই কাঁড়বোৰৰ পূৰ্বৰ তীব্ৰ গতি দেখা নগ’ল। এইদৰে গুৰু দ্ৰোণাচাৰ্যই তেওঁৰ বচনৰ সন্মান ৰাখিলে যে অৰ্জুনতকৈ শ্ৰেষ্ঠতৰ কোনো নাই।

প্ৰশ্নসমূহ :

(i) একলব্য কোন আছিল ?	1
(ii) ধনুৰ্বিদ্যাত তেওঁ কেনেদৰে পাৰ্গতালি আহৰণ কৰিছিল ?	2
(iii) দ্ৰোণাচাৰ্যই তেওঁৰ ছাত্ৰসকলক ধনুৰ্বিদ্যাৰ কৌশল শিকাওতে ধৰ্মসূত্ৰৰ নিয়ম মানিছিলনে ?	3

(b) An excerpt from Francois Bernier's *Travels in the Mughal Empire*

It is important to observe, that of this vast tract of country, a large portion is extremely fertile; the large kingdom of Bengale (Bengal), for instance, surpassing Egypt itself, not only in the production of rice, corn, and other necessaries of life, but of innumerable articles of commerce which are not cultivated in Egypt; such as silks, cotton and indigo. There are also many parts of the Indies, where the population is sufficiently abundant, and the land pretty well tilled; and where the artisan, although naturally indolent, is yet compelled by necessity or otherwise to employ himself in manufacturing carpets, brocades, embroideries, gold and silver cloths, and the various sorts of silk and cotton goods; which are used in the country or exported abroad.

It should not escape notice that gold and silver, after circulating in every other quarter of the globe, come at length to be swallowed up, lost in some measure, in Hindustan.

Questions :

- (i) What was Bernier's view with regard to production in Bengal? 2½
- (ii) What was Bernier's view regarding the system of agriculture in the Mughal period in India? 2½
- (iii) What did Bernier write about inflow of gold and silver into India? 1

ফ্ৰেঙ্কই বাৰ্ণিয়াৰ ট্ৰেভেলছ ইন্‌ দি মোগল এম্পায়াৰ গ্ৰন্থখনৰ উদ্ধৃতি

এইটো গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা যে এই বিশাল দেশখনৰ এক বৃহৎ অংশ সঁচাকৈয়েই অত্যন্ত সাৰুৱা। উদাহৰণ হিচাপে বৃহৎ ৰাজ্য বংগদেশে অকল ধান আৰু অন্যান্য শস্য আৰু জীৱনধাৰণৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় সকলোবোৰ বস্তু উৎপাদনৰ ক্ষেত্ৰতেই নহয়, ইজিপ্তত উৎপাদিত নোহোৱা আন বহু বাণিজ্যিক সম্পদ যেনে পাট, কঁপাহ আৰু নীল আদিৰ উৎপাদনতো ইজিপ্তক চেৰ পেলাইছিল। প্ৰয়োজনতকৈও অধিক জনসংখ্যাৰ দেশ ভাৰতবৰ্ষৰ এনে বহু অঞ্চল আছে য'ত কৃষিকাৰ্যৰ লগতে কাৰিকৰসকলে, স্বাভাৱিক এলাহ সত্ত্বেও, প্ৰয়োজনৰ তাগিদাতেই নিজকে কাপেট, ৰেশমী কাপোৰত বুটা তোলা, কাপোৰত ফুল তোলা, আদি কাৰ্যত জড়িত কৰিছিল। লগতে কাপোৰত সোণ-ৰূপৰ গুণাৰে ফুল তোলা আদি কাৰ্যৰ মাধ্যমত ভালেমান পাট আৰু কঁপাহী কাপোৰ পণ্য হিচাপে উৎপাদন কৰিছিল আৰু তাৰে কিছুমান দেশৰ ভিতৰত ব্যৱহাৰ কৰাৰ উপৰিও বিদেশলৈও ৰপ্তানি কৰা হৈছিল।

এইটো পাহৰিলে নচলিব যে বিশ্বৰ বিভিন্ন চুকে-কোণে প্ৰচলিত হৈ থকাৰ পিছত সোণ আৰু ৰূপ অৱশেষত হিন্দুস্থান আহি পাইছিল আৰু সেইবোৰ ইয়াতেই কিছু পৰিমাণে থাকি গৈছিল।

প্ৰশ্নসমূহ :

- (i) বঙ্গদেশৰ উৎপাদন সম্পৰ্কে বাৰ্ণিয়াৰ মত কি আছিল? 2½
- (ii) মোগলসকলৰ সময়ত ভাৰতৰ কৃষি-পদ্ধতিৰ বিষয়ে বাৰ্ণিয়াৰ মত কি আছিল? 2½
- (iii) ভাৰতলৈ অহা সোণ-ৰূপ সম্পৰ্কে বাৰ্ণিয়াৰে কি লিখিছিল? 1

Or/অথবা

Paes gives a vivid description of the Bazaar

Going forward, you have a broad and beautiful street... . In this street live many merchants, and there you will find all sorts of rubies, and diamonds, and emeralds, and pearls, and seed-pearls, and cloths, and every other sort of thing there is on earth and that you may wish to buy. Then you have there every evening a fair where they sell many common horses and nags, and also many citrons, and limes, and oranges, and grapes, and every other kind of garden stuff, and wood; you have all in this street.

(Turn Over)

More generally, he described the city as being “the best provided city in the world” with the markets “stocked with provisions such as rice, wheat, grains, India corn and a certain amount of barley and beans, moong, pulses and horse-gram” all of which were cheaply and abundantly available. According to Fernao Nuniz, the Vijayanagara markets were “overflowing with abundance of fruits, grapes and oranges, limes, pomegranates, jackfruit and mangoes and all very cheap”. Meat too was sold in abundance in the marketplaces. Nuniz describes “mutton, pork, venison, partridges, hares, doves, quail and all kinds of birds, sparrows, rats and cats and lizards” as being sold in the market of Bisnaga (Vijayanagara).

Questions :

- (i) How does Paes describe the Bazaars of Vijayanagara? 3
- (ii) How did Fernao Nuniz describe the Vijayanagara markets? 3

পিয়াছে বজাৰৰ বিস্তৃত আৰু হুবহু বিৱৰণ দিছে

আগলৈ গ'লে তুমি এটি আহল-বহল ৰাস্তা পাবা...। এই ৰাস্তাটোতে বহু সদাগৰে বাস কৰে, আৰু তাতেই তুমি সকলো ধৰণৰ ৰুবি, হীৰা, পান্না আৰু মুকুতা আৰু লগতে ক্ষুদ্ৰ মুকুতা আৰু কাপোৰ আৰু তুমি ইচ্ছা কৰা পৃথিৱীত থকা যি কোনো বস্তুৰেই তাত কিনিব পাৰিবা। প্ৰতিটো সন্ধিয়া তুমি তাত এখন মেলা পাবা য'ত বেপাৰীবিলাকে বহুতো সাধাৰণ ঘোঁৰা আৰু টাটু ঘোঁৰা, আৰু লগতে বহুতো নেমু টেঙা আৰু নেমু টেঙাৰ গছ, সুমথিৰা টেঙা, আঙুৰ আৰু বাগানত উৎপন্ন হোৱা অন্যান্য সকলো ফল-মূল আৰু কাঠ; তুমি এই ৰাস্তাত সকলো বস্তু পাবা।

তদুপৰি এই চহৰখনক তেওঁ “সকলো বস্তু থকা আটাইতকৈ উত্তম চহৰ” ৰূপে বৰ্ণনা কৰিছিল, তাৰ বজাৰত সকলো ধৰণৰ ৰচদ-পাতি মজুত আছিল, যেনে চাউল, গম, অন্যান্য শস্য, আৰু কিছু পৰিমাণে বাৰ্লি আৰু উৰহি আৰু লেছেৰা মাহ, মুগ, অন্যান্য মাহ জাতীয় শস্য আৰু বুট মাহ—এই সকলোবিলাকেই কম দামতে আৰু প্ৰচুৰ

পৰিমাণে পোৱা গৈছিল। ফাৰনাও নুনিজৰ মতে, বিজয়নগৰৰ বজাৰ “ফল-মূলেৰে পৰিপূৰ্ণ আছিল—আঙুৰ আৰু সুমথিৰা টেঙা, নেমু টেঙা, দালিম, কঁঠাল, আৰু আম সকলো আছিল খুব সস্তা।” বজাৰত মাংসও প্ৰচুৰ পৰিমাণে বিক্ৰি কৰা হৈছিল। নুনিজে বৰ্ণনা দিছে, “ছাগলী, গাহৰী, পহু, কুকুৰা চৰাই, শহাপহু, কপৌ, বটা চৰাই আদি সকলো ধৰণৰ চৰাই আৰু ঘনচিৰিকা, এন্দুৰ, মেকুৰী আৰু জেঠী” আদি সকলো ধৰণৰ মাংস বিছনাগাৰ (বিজয়নগৰৰ) বজাৰত বিক্ৰি কৰা হৈছিল।

প্ৰশ্নসমূহ :

(i) পিয়াছে বিজয়নগৰ বজাৰ কেনেদৰে বৰ্ণনা কৰিছিল ? 3

(ii) ফাৰনাও নুনিজে বিজয়নগৰ বজাৰ কেনেকৈ বৰ্ণনা কৰিছিল ? 3

(c) Charkha

Mahatma Gandhi was profoundly critical of the modern age in which machines enslaved humans and displaced labour. He saw the Charkha as a symbol of a human society that would not glorify machines and technology. The spinning wheel, moreover, could provide the poor with supplementary income and make them self-reliant.

What I object to, is the craze for machinery as such. The craze is for what they call labour saving machinery. Men go on ‘saving labour’, till thousands are without work and thrown on the open streets to die of starvation. I want to save time and labour, not for a fraction of mankind, but for all; I want the concentration of wealth, not in the hands of few, but in the hands of all.

Young India, 13th November, 1924

Khaddar does not seek to destroy all machinery but it does regulate its use and check its weedy growth. It uses machinery for the service of the poorest in their own cottages. The wheel is itself an exquisite piece of machinery.

Young India, 17th March, 1927

Questions :

- (i) What is the source of this passage? 1
- (ii) Why was Mahatma Gandhi critical of the modern age? 1
- (iii) Why was Gandhi against the craze for machines? 2
- (iv) Why did Gandhiji lay emphasis on the use of Charkha? 2

যঁতৰ (Charkha)

মানুহক মেচিনৰ দাস কৰি শ্রমবিমুখ কৰা আধুনিক যুগৰ গভীৰ সমালোচক গান্ধীজীয়ে 'যঁতৰ' (চৰ্খা) মানৱ সমাজৰ এটি নিদৰ্শনস্বৰূপেহে গণ্য কৰিছিল। এনে নিদৰ্শন যন্ত্ৰ আৰু কাৰিকৰীক লৈ গৌৰৱান্বিত নহয়। তাৰোপৰি কাপোৰ বোৱা চকা বা প্ৰণালীটোৱে দুখীয়া লোকসকলক ওপৰাৰি উপাৰ্জনসহ আত্মনিৰ্ভৰশীল কৰে।

মেচিনৰ প্ৰতি থকা আকৰ্ষণটোকে মই প্ৰতিবাদ কৰোঁ। মেচিনত পৰিশ্ৰম কম হয় বাবে ইয়াৰ প্ৰতি মানুহ দুৰ্বল বা আকৰ্ষিত হোৱা বুলি কোৱা হয়। হেজাৰ হেজাৰ মানুহ কমবিমুখ হৈ মুকলি বাস্তাত খাবলৈ নাপাই নমৰা পৰ্যন্ত 'শ্ৰম বচোৱা' (saving labour) অথবা মেচিনৰ দিশে ধাবিত হৈ থাকিব। সময়

আৰু পৰিশ্ৰম হ্রাস কৰাটো মই সকলোৰে কাৰণে বিচাৰো, একাংশ লোকৰ বাবে নহয়, সা-সম্পত্তি একাংশ মুষ্টিমেয় মানুহৰ হাততে আৱদ্ধ নাথাকি সকলোৰে সমানে পোৱাটো মই বাঞ্ছা কৰোঁ।

ইয়ং ইণ্ডিয়া, 13 নৱেম্বৰ, 1924

খদ্ৰে সকলোবোৰ যন্ত্ৰপাতিৰ ব্যৱহাৰ বিনষ্ট কৰিব খোজা নাই, কিন্তু যন্ত্ৰপাতিৰ ব্যৱহাৰৰ নিয়ন্ত্ৰণ আৰু ইয়াৰ সীমাহীন বৃদ্ধিত খদ্ৰে বাধা প্ৰদান কৰে। আটাইতকৈ দুখীয়া লোকসকলেও ঘৰতে বহি এই যন্ত্ৰৰ ব্যৱহাৰ কৰি উপকৃত হ'ব পাৰে। চকা নিজেই এটা উত্তম যন্ত্ৰ।

ইয়ং ইণ্ডিয়া, 17 মাৰ্চ, 1927

প্ৰশ্নসমূহ :

- (i) উক্ত পাঠ্যাংশৰ উৎস কি ? 1
- (ii) মহাত্মা গান্ধীয়ে আধুনিক যুগক কিয় সমালোচনা কৰিছিল ? 1
- (iii) মেচিনৰ প্ৰতি থকা মানুহৰ আকৰ্ষণৰ তেওঁ কিয় প্ৰতিবাদ কৰিছিল ? 2
- (iv) যঁতৰৰ ব্যৱহাৰৰ প্ৰতি মহাত্মা গান্ধীয়ে কিয় গুৰুত্ব দিছিল ? 2

Or/অথবা

“The British element is gone, but they have left the mischief behind”

Sardar Vallabh Bhai Patel said—“It is no use saying that we ask for separate electorates, because it is good for us. We have heard it long enough. We have heard it for years, and as a result of this agitation we are now a separate nation... . Can you show me one free country where there are separate electorates? If so, I shall be prepared to accept it. But in this unfortunate country, if this separate electorate is going to be persisted in, even after the division of the country, woe betide the country; it is not worth living in. Therefore, I say, it is not for my good alone, it is for your own good that I say it, forget the past. One day, we may be united... . The British element is gone, but they have left the mischief behind. We do not want to perpetuate that

mischief. (Hear, hear). When the British introduced this element they had not expected that they will have to go so soon. They wanted it for their easy administration. That is all right. But they have left the legacy behind. Are we to get out of it or not?"

CAD, Vol. V

Questions :

- (i) Why, according to Sardar Vallabh Bhai Patel, are we now a separate nation? 2
- (ii) "... it is not worth living in." What, according to him, is not worth living in and when? 2
- (iii) "We do not want to perpetuate that mischief." What mischief does he refer to? 2

"বৃটিছসকল গ'ল, কিন্তু ক্ষতিসাধন কৰি থৈ গ'ল"

চৰ্দাৰ বল্লভ ভাই পেটেলে কৈছিল—“আমি পৃথক নিৰ্বাচন বিচাৰিছো বুলি কোৱা কথাষাৰৰ কোনো অৰ্থ নাই, কাৰণ এইটো আমাৰ কাৰণে ভাল। আমি এইটো বহুদিন ধৰি শুনিছিলো। আমি এইটো বহু বছৰ ধৰি শুনিছিলো আৰু এই আন্দোলনৰ ফলস্বৰূপে আমি এতিয়া বেলেগ জাতি হ'লো...। তোমালোকে মোক এনে এখন স্বাধীন দেশ দেখুৱাব পাৰিবানে য'ত পৃথক নিৰ্বাচন আছে? যদি আছে, মই এইটো মানি ল'বলৈ সাজু আছো। কিন্তু এইখন দুৰ্ভগীয়া দেশত এই পৃথক নিৰ্বাচন যদি তিষ্ঠি থাকিবলৈ লগা হয়, আনকি দেশখন বিভক্ত হোৱাৰ পিছতো দেশখনত দুৰ্ভোগ চলিয়ে থাকিব আৰু ইয়াত বাস কৰাৰ বাবে অনুপযোগী হ'ব। সেই বাবে মই কওঁ, অকল মোৰ ভালৰ বাবে নহয়, এইটো তোমালোকৰ নিজৰ কাৰণেও ভাল। মই কওঁ অতীতক পাহৰি যোৱা। এদিন আমি একগোট হ'ব পাৰিম...। বৃটিছসকল গ'ল কিন্তু তেওঁলোকে আমাৰ ক্ষতিসাধন কৰি থৈ গ'ল। আমি সেই অপকাৰ চিৰকলিয়া কৰিব খোজা নাই (শুনা, শুনা)। বৃটিছে আমাৰ মাজত এই বিভেদৰ সৃষ্টি কৰাৰ সময়ত তেওঁলোকে যে সোনকালেই যাব লাগিব এইটো ভবা নাছিল। তেওঁলোকে এই বিভেদ

কামনা কৰিছিল তেওঁলোকৰ শাসন সহজ কৰিবৰ কাৰণে, সেইটো বাৰু ঠিক আছে, কিন্তু এইটোৰ দ্বাৰা তেওঁলোকৰ উত্তৰাধিকাৰ বাখি থৈ গ'ল। আমি ইয়াৰ কবলৰ পৰা মুক্ত হ'ব বিচাৰো, নে নিবিচাৰো?"

CAD, Vol. V

প্ৰশ্নসমূহ :

- (i) চৰ্দাৰ বল্লভ ভাই পেটেলৰ মতে আমি এতিয়া কিয় বেলেগ জাতি? 2
- (ii) "... ইয়াত বাস কৰাৰ বাবে অনুপযোগী হ'ব।" তেওঁৰ মতে কি আৰু কেতিয়া অনুপযোগী হ'ব? 2
- (iii) "আমি সেই অপকাৰ চিৰকলীয়া কৰিব খোজা নাই।" তেওঁৰ মতে অপকাৰটো কি? 2

5. Draw a map of India and show the States where the following languages are State languages : 2+4=6

- (a) Malayalam
- (b) Oriya
- (c) Telugu
- (d) Kannada

ভাৰতৰ এখন মানচিত্ৰ আঁকি প্ৰদেশবোৰ বহুওৱা য'ত তলত দিয়া ভাষাকেইটা ৰাজ্যিক ভাষা:

- (a) মালায়লাম
- (b) উৰিয়া
- (c) তেলেগু
- (d) কানাড়া

Or/অথবা

Write a short note on Srimanta Sankaradeva.

6

শ্রীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ ওপৰত এটি চমু টোকা লিখা।

Or/অথবা

What was Rowlatt Act?

6

ৰাওলাট আইন কি আছিল ?